

זה בנינו ואלמדה

אצרות דעת, נספי חזקת ופיקי הדרכה מלוקטים מאוצר שיעוריו של הגד"ח רבי שמעון שפיצער שליט"א

זאת חנוכה – למעלה מדרך הטבע!

במה נתייחד זאת חנוכה?

וכגון בית המקדש וקודש הקדשים, וכגון מקום שהתפללו בו הצדיקים שנשאר בו רושם דקדושה, והיינו כי מחמת גודל הקדושה שבמקום זה, יש בו יותר גילוי אלוקות וממילא הוא פחות משועבד לכוחות הטבע. כמו ששגור בפי כל: צדיק פלוני היה פועל ישועות בחיי חיותו, ואף עתה פועלים ישועות על קברו. והיינו כי המקום שהצדיק קבור בו, נעשה מקום קדוש, מקום שאין כוחות הטבע שולטים בו, ולכן כל המשתטחים על ציונו זוכים לישועות למעלה מדרך הטבע.

זאת חנוכה הוא זמן שמשועבד פחות לכוחות הטבע, ולכן קל יותר לפעול בו ישועות למעלה מדרך הטבע. זה שהנרות דלקו שבעה ימים, היה מדרגה אחת של נס, וזה שהוסיפו לדלוק יום שמיני, היה מדרגה נוספת של נס הבא ממקום יותר גבוה, ורושם הזה של הנס נשאר חקוק בזמן זה ומתעורר כל שנה מחדש והרי הוא מסוגל לפעול בו ישועות למעלה מדרך הטבע.

העבודה בזאת חנוכה

הבינו ואלמדה: ואולם גם בזאת חנוכה מוטל עלינו לעבוד עבודה, ובלעדיה לא נוכל לצאת מגדרי הטבע, והעבודה היא להאמין בעת תפילתנו שהקב"ה יכול לעזור לנו גם באופנים שאינם כלולים בגדרי הטבע ושאינן הדבר נחשב אצלו לכלום. ובכך תפילה בכוונה זו גדולה בהרבה מתפילה פשוטה. ואכן יום זה, זאת חנוכה, מסוגל להגיע בו למדרגה גבוהה זו של תפילה, אבל העבודה מוטלת עלינו בעצמנו.

כשהרה"ק מרוז'ין זיע"א אמר שהאיש הפשוט יכול לפעול ישועות בזאת חנוכה כפי שהצדיקים פועלים בראש השנה ויום הכיפורים, היינו הך, כי כפי שיש מקום מסוגל וזמן מסוגל, כן יש גם נפש מסוגלת להוציא את עצמה מגדרי הטבע וזו נפשו של הצדיק. כשהצדיק מתפלל על החולה, או אפילו האדם הפשוט המתקשר אל הצדיק או עומד בד' אמותיו, יש התעוררות זו של יציאה מגדרי הטבע ולכן תפילה זו פועלת יותר בקל בשמים להמשיך

עמו ניסים גם כן שלא בדרך הטבע ומגביהו למעלה מן הטבע, וכידוע מאברהם מה שהיה (שנפקד בן למעלה מדרך הטבע).

ועל פי זה מפרש בעל "בית אהרן" גם המשך הכתוב: "ויאמר לו כה יהיה זרעך" – "היינו שזרעך יהיה גם כן כך, כשאישי ישראל רוצה להגיע מעט לדבר ה' באמת, הוא מוכרח לצאת מדרך הטבע. ראשונה צריך לראות לצאת ולהתרחק מכל התאוות ומכל התשוקות מן הטבע של בחיים, כי הטבע מוטבע בחומר והבן היטב."

לימדנו בעל "בית אהרן" זיע"א, שאם האדם פורש מתאוות העולם הזה ומרחיק את עצמו מן החומר, הוא זוכה על ידי כן הן להגיע לעבודת השי"ת באמת, והן להיוושע בכל ענייניו למעלה מדרך הטבע.

וכן כתב ב"אור החיים" הק' (בשלה) שהכוח לבקוע את הים, לא למשה רבינו בלבד ניתן, אלא כל המדבק עצמו בתורת ה', זוכה להנהגה שלמעלה מדרך הטבע ויבקע עבורו הים. ומביא לזה ראיה מרבי פנחס בן יאיר שנבקע עבורו נהר גינאי. (ראה שם).

יסוד זה מלווה את היהודי בכל עת ובכל שעה ובכל יום מימות השנה, שבידו להשיג את ההנהגה שהיא למעלה מדרך הטבע, אך התנאי לכך שיוציא את עצמו מדרך הטבע ויאמין בה' אלוקי ישראל שיכול לשנות את הטבע בלי שום קושי.

במה נתייחד זאת חנוכה?

הבינו: וכאן ישאל הבן: אם כן במה נתייחד זאת חנוכה שאמרנו שאפשר לפעול בו ישועות למעלה מדרך הטבע, הלא זה עתה אמרנו שלעולם אפשר לפעול כן ולא דווקא בזאת חנוכה?

ואלמדה: התשובה היא, שבאמת אפשר תמיד להשיג את ההנהגה שאינה כפופה לטבע, אלא שזאת חנוכה הוא זמן מיוחד שבו יכול כל אדם להשיג הנהגה זו יותר בקל.

ודומה זאת חנוכה שהוא דבר התלוי בזמן, לאלה התלויים במקום, שקל בהם יותר להשיג הנהגה זו,

הרה"ק מרוז'ין זיע"א אמר: "מה שצדיקים גדולים יכולים לפעול בראש השנה ויום הכיפורים, יכול כל יהודי לפעול בזאת חנוכה!" עוד איתא ב"בני יששכר" (מאמרי כסלו): "מרגלא בפומייהו דרבנן רבותינו כת הקודמים, אשר בחנוכה יש מקום לעורר פקודת עקרים ועקרות כעין ראש השנה, הנה לדעתי עיקר הסגולה ביום האחרון הנקרא בפי כל 'זאת חנוכה'." עוד איתא בספר "אמרי נועם" ש'זאת חנוכה' הוא בגימטריא 'פרנסה ובנים', וכן "הודו להויה" כי טוב כי לעולם חסדו" הוא בגימטריא 'זאת חנוכה'.

כל הנביאים התנבאו בסגנון אחד, שזאת חנוכה שהוא היום השמיני של ימי החנוכה, יוצא בגדרו מדרך הטבע ויכולים לפעול בו ישועות למעלה מדרך הטבע. וכדאי הוא ללמוד את הדרך אשר נלך בה ביום גדול וקדוש זה כדי להוציא ממנו המיטב שבתועלת.

ה' צלך

והנה הבעש"ט הק' זיע"א אמר על הפסוק (תהילים קכ"א, ה) "ה' צלך על יד ימינך", שהקב"ה מתנהג עם האדם בדומה לצל, כפי שהצל עושה תמיד כמו שהאדם עושה, אם הוא מגביה את ידו הימנית, הוא רואה צל בצד ימין, ואם הוא מגביה את ידו השמאלית, הוא רואה צל בצד שמאל, כן הוא בהנהגתו של הקב"ה - באיזה הנהגה שהאדם מתנהג, באותה הנהגה ממש מתנהג עמו הקב"ה. וכן יש כמה וכמה לשונות מן הצדיקים, שהאדם ממשיך על עצמו הנהגה זו שהוא עצמו נוהג בה.

להתרומם מעל הטבע

זה לשון ה"בית אהרן" (וריא): "ויוצא אותו החוצה ויאמר הבט נא השמימה - כי הגביהו למעלה מכיפת הרקיע ויצא חוץ לטבע ולמעלה מן הטבע, כדאיתא בספר [תולדות יעקב יוסף] של הרב [רבי יעקב יוסף] מפולנאה שאיש הישראלי שמתנהג עם הקב"ה בדרך הטבע, הקב"ה מתנהג עמו בדרך הטבע, ומי שמתנהג עם הקב"ה שלא בדרך הטבע, הקב"ה עושה

כשהאדם מתפלל בזאת חנוכה שהוא **זמן מסוגל לעורר הנהגה של למעלה מדרך הטבע**, הרי הוא דומה לנוסע אל הצדיק כדי לבקשו שיתפלל על החולה. ולכן נהגו החסידים לנסוע אל רבותיהם בזאת חנוכה, כי אם האדם הפשוט יכול לפעול בזאת חנוכה מחמת סגולת הזמן, כל שכן שהצדיק שנפשו מסוגלת לכך שיכול לפעול אז פי כמה וכמה.

שחרור רש"מ רובאשקין

לדוגמא, הנס שאירע ביום זאת חנוכה תשע"ח עם שחרורו לחופשי של הרה"ח ר' שלום מרדכי רובאשקין שליט"א, הוא עדות חיה לכל מה שאנו מדברים כאן, שהרי יהודי זה היה עובד את ה' במהלך זה - "הטבע אומר דבר אחד, אך הקב"ה יכול להתנהג אחרת". כך היה עובד זמן רב, ובהגיע זמן זה שהוא מסוגל להנהגה של מעלה מדרך הטבע, נשבר הטבע ויצא לחופשי בניגוד מוחלט לכל גדרי הטבע!

סגולת ופנימיות היום

וזאת צריך לידע, שכל סגולה יש בה פנימיות וצריך למצוא את שורשה, דהיינו להעמיק ולחשוב מה היא העבודה שצריך לעשות עמה? **להתבונן לאיזו סוגיא** שייכת הסגולה, אם לסוגיית האמונה או לסוגיית הצדקה וכו' ואז לעבוד את העבודה בתמימות. הסגולה פירושה, שאם מקיימים את העבודה באופן זה שסללו הצדיקים על פי הכרתם את שורשי הדברים, מסוגלת היא לפעול את פעולתה ולעורר את רחמי ה' יותר ויותר.

וכן הוא ממש לענין סגולת זאת חנוכה. יש לנו לעבוד את עבודת היום שהוא ההתרחקות מן החומר, ויחד עם כן להגביר האמונה שהקב"ה אינו כפוף לגדרי הטבע ושהוא יכול להושיע בכל אופן ובכל צורה שאין אנו מעלים אפילו בדעתנו, ואז מחמת סגולת היום תתעורר עלינו הנהגה זו ונזכה לכל הברכות והישועות.

הדרך ערך מסכת חנוכה

וזה לשון ספה"ק "בית אהרן" לזאת חנוכה (מה, ב): "הנה אדוני אבי אדומ"ר [רבי אשר מסטאלין] זצוק"ל ציווה פעם אחת לשורר בזאת חנוכה "הדרן עלך מסכת חנוכה והדרן עלן מסכת חנוכה", והנה מי אנכי לבוא על מחשבת אדוני אבי אדומ"ר זצוק"ל, רק נעיין בזה מה זה דאיתא בגמרא על חנוכה הכל בלשון "מהדרין" ולא אמרה הגמרא לשון "המחמירים על עצמן"? רק באמת מהדרין הוא לשון הדר, דהיינו כשאדם עושה מצוה בהידור שמהדר אותה להקב"ה, היינו כשעושה המצוה בתענוג ומכוון לייחד קוב"ה ושכינתיה כמו שאנו אומרים קודם עשיית כל מצוה, אזי הוא מביא את האור שלמעלה לזה העולם ומאיר בזה העולם שיוכל לקבל טובו הצפון, וזהו גם כן לשון הדר, היינו לשון חזרה".

"הדר" יש לו שני פירושים, האחד לשון הידור והשני לשון חזרה. מפרש בעל בית אהרן: כשהאדם עושה מצוה בהידור, דהיינו בתענוג ובכוונה הראויה - וכפי שהורו תלמידי הבעש"ט שההידור תלוי באיכות ולא בכמות, כלומר תחת אשר יחפש האדם להוסיף דקדוקים וחומרות במעשה המצוה, יחפש היאך לצרף עוד חלקים מנשמתו אל עשיית המצוה וזו על ידי הוספת כוונה וחיות - אזי הוא זוכה שיתקיים בו הפירוש השני של הדר, דהיינו שיחזור אליו השפע הגדול של המצוה.

מפרש ה"בית אהרן": בימי החנוכה אנו עובדים בדרך זו, כי מלבד מה שאנו מדליקים את הנרות למהדרין מן המהדרין, אנו מרבים בהלל והודאה ומעוררים בלבנו תענוג דקדושה וממלאים את נפשנו בחיות ובהשתוקקות לא-ל חי. ועבודה זו מעוררת את השפע שיבוא עלינו ושניזושע ברוחניות ובגשמיות, כל אחד כפי מה שהוא זקוק.

המהדר זוכה להידור

והנה כמה פירושים יכולים היינו לומר ביסודו זה של ה"בית אהרן", שההידור גורם לשפע שיחזור לזה העולם, וכמו למשל, שהמצוה הנעשית בהידור ובחיות, היא מצוה יותר שלימה וממילא כוחה יותר גדול להוריד השפע. אך יש לפרש גם על פי מה שאמרו הצדיקים, שכאשר האדם מקיים את המצוה יותר מכפי שהיה צריך לקיימו, הרי הוא מוציא את עצמו מגבולות הטבע וממשיך על עצמו הנהגה זו. יכול היה להסתפק בנר אחד בלבד והדליק באופן של "מוסיף והולך".

יכול היה להדליק את הנרות ברגע אחד כמימריה ולצאת ידי חובתו, אך הוא עשה הכנה דרבה והדליק את הנרות בתענוג ובחיות ולאחר מכן אף יצא בשירה ובריקודים, בכל אלה הגביה את עצמו מכוחות הטבע ומעתה אין גדרי הטבע שולטים עליו. ולפיכך הגם שהכלל הוא ששכר מצוה בהאי עלמא ליכא, כיון שהוסיף האדם על המצוה וקיים אותו בכל ההידורים, אין כלל זה שייך אצלו ומחזירים לו שפע גדול מן השמים.

וזהו הפירוש בניגונו של הרה"ק מסטאלין זיע"א בזאת חנוכה: "הדרן עלך מסכת חנוכה והדרן עלן מסכת חנוכה". נתכוון לומר בכך: אנו הידרנו במצוות החנוכה, מעתה יחזור לנו אור החנוכה וכל השפע הבא עמו לטובה!

א"כ, זאת חנוכה מסוגל להנהגה זו שהיא למעלה מן הטבע, ולכן כל העובד ביום זה על-פי הנהגה זו, בזה הדרך, יכול הוא לפעול לעצמו ולכל ישראל ישועות ורפואות, בני חיי מזוני וכל טוב שבעולם!

צחוק רק לאחר הנס

והנה ידועים דברי הגמרא בסנהדרין, שביקש הקב"ה לעשות את חזקיהו המלך משיח, אך מפני שלא אמר שירה על הניסים שנעשו לו, נמנו וגמרו שלא למנותו. וביאר הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל, שהטעם שלא אמר שירה לא היה מפני שלא הכיר בניסיו, אלא מפני שכל כך פשוט היה לו שיעשה לו נס עד שלא נתפעל מן הנס ולא ראה צורך לומר עליו שירה. ואולם התביעה הייתה עליו מפני שהיה צריך לעורר את עצמו כדי שבכל זאת יתפעל מן הנס ויאמר עליו שירה.

בהקשר זה שמענו פרפרת נפלאה בשם הגה"צ רבי יוסף ציינווירט זצ"ל וזה סגנונה: כשבא המלאך לבשר לאברהם ושרה על לידת יצחק, צחקה שרה בקרבה כדכתיב (בראשית יח, יב): "ותצחק שרה בקרבה לאמר אחרי בלותי היתה לי עדנה ואדוני זקן", ובא עליה הקב"ה בטענה מדוע זה צחקה עד כדי כך שהיא עצמה ניסתה להכחיש את דבר הצחוק. אולם לפי זה יתמה מאוד מדוע נקרא שמו יצחק על-שם "כל השומע יצחק לי", והלא הצחוק היה נגד רצונו יתברך, ואיך יתכן לקרוא הילד בשם המזכיר ענין זה?

אך התירוץ הוא הפלא ופלא: קודם שנעשה הנס, צריך האדם שתהיה לו הכרה ברורה שאין שום

חילוק אצלו יתברך בין טבע לנס, ושגם זקנה בת תשעים יכולה ללדת בנים, וכיון שכן הייתה עליה תביעה מדוע נתפלאה על הדבר עד כדי צחוק. אך לאחר שנעשה הנס, מחויב האדם לעורר את עצמו כדי שיתפעל מן הנס שנעשה לו מחוץ לגדרי הטבע ולומר עליו שירה, ולכן לאחר הנס מותר היה לקרותו יצחק על-שם הצחוק שנובע מן ההתפעלות.

ב' מיני התפעלות

וכעת נגיע ליתר בהירות בסוגיא זו על-פי מה דאיתא בספה"ק "קדושת לוי" (דרושים לחנוכה): חז"ל נחלקו במסכת שבת אם מותר להשתמש בנרות החנוכה, חד אמר מותר להשתמש לאורה וחד אמר אסור להשתמש לאורה. ביאור המחלוקת הוא על פי משל במלך שבא להתארח אצל איש פשוט. והנה ישנם שני מיני אנשים, המין האחד הוא מי שלא ינחן בחכמה גדולה וכיון שרואה את עשירותו של המלך, הוא מתפעל ממנה עד מאוד. המין השני הוא אדם בר דעת אשר יודע שהעשירות אינה כלום, כי כל מלך יש לו עשירות, אך השמחה שלו היא על עצם זה שהמלך בא להתאכסן בביתו.

אף כשהקב"ה עושה לו נס לאדם, ישנם שני מיני אנשים. המין האחד הוא זה שנתפעל מעצם הנס, ממה שראה דבר מה שאינו עולה בקנה אחד עם הטבע. איש זה דומה לאותו אחד שנתפעל מעשירותו של המלך, וכי לא ידעת שיש לו עשירות?! וכי לא ידעת שהקב"ה יכול לעשות ניסים למעלה מדרך הטבע?! וכי חידוש הוא עבורך?! אך המין השני הוא זה שאין שמחתו על עצם עשיית הנס, אלא על כך שהקב"ה שמע לתפילתו והתאכסן בביתו. התפעלותו היא מן הקרבה שיש לו עם הקב"ה ועל זה הוא מהלל ומשבח אותו.

התפעלות מהקרבה ולא מהנס

נמצא מעתה, עוד בטרם נעבור לסיום דבריו הקדושים, שזהו החילוק בין קודם הנס לאחר הנס. קודם הנס על האדם להתבונן על עצם עשיית הנס ולומר: אין אצלו יתברך שום חילוק בין נס לטבע, וכפי שהוא מנהג את עולמו באופן טבעי, כן הוא יכול לנהגו באופן נסי. אך לאחר הנס יתבונן בזה שהקב"ה כביכול פנה אליו ועשה לו נס והתאכסן בביתו, ועל זה יודה ויהלל את השי"ת.

ובזה מפרש בעל "קדושת לוי" מחלוקת האמוראים אם מותר להשתמש לאורה או לא. אורה זה אור הנס, כלומר ההתפעלות מן הנס. מאן דאמר אסור להשתמש לאורה, היינו שאסור להתפעל מעצם זה שנעשה נס שלא כדרך הטבע, שהרי אין חילוק אצלו יתברך בין טבע לנס. ומאן דאמר מותר להשתמש לאורה, היינו שמותר להתפעל מזה שהקב"ה התאכסן אצלו והושיעו מצרתו. מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי.

למעשה: זאת חנוכה מסוגל להנהגה זו שהיא למעלה מן הטבע, ולכן כל העובד ביום זה על-פי הנהגה זו, בזה הדרך, ונותן שיר ושבח לבורא עולם גם על הדברים הקטנים הוא מאמין שאין אצל הקב"ה חילוק בין טבע לנס, ומתפלל המוסתרים בטבע - והרי הוא מגלה בזה גם כן שאינו מתפעל מן הנס יותר משהוא נתפעל מן הטבע, כי הלא גם ענייני הטבע נעשים בהשגחה והם במידה מסוימת בחינת "המלך נתאכסן בביתו" - יכול הוא לפעול לעצמו ולכל ישראל ישועות ורפואות, בני חיי מזוני וכל טוב שבעולם.

כיצד מתמודדים עם רגשות שלייליים?

קו ברור להתמודדות עם רגשות שלייליים ורגשות אשמה עפ"י דרך התורה הקדושה!

לחפסיד ארבע שעות. הצער הוא ההרגשים הקשים שמתלווים אל המעשה - 'למה לא התקשר להודיע? כנראה הזמן שלי אינו חשוב לו...' וכדומה.

דמו בנפשכם! אילו היה יעקב אבינו אומר ליוסף בעודו אצלו: 'דאיני בבואה כי עתיד אתה למלוך על מצרים ומשם תשפיע על כל העולם כולו, המוכן אתה לרדת למצרים בעבור כך?!' הלא בוודאי היה יורד למצרים בשמחה גדולה ולא היה מרגיש שום צער וכאב. אך מה נעשה שיוסף לא קיבל נבואה כזאת, אלא ראה שאחיו מאשימים אותו ונותנים לו דין 'רודף' שמחויב מיתה...

ליוסף הצדיק היו הרגשים קשים מכל הסוגים, הוא הרגיש שהאחים מאשימים אותו, הוא האשים את עצמו, הוא הרגיש שכולם מפנים לו עורף ומשאירים אותו בודד בעולם. שריו היה בחושך גדול ודעתו היתה מבולבלת עליו. כל ההרגשים שנמנו לעיל בלולים היו בלב, והם אלו שגרמו לו צער גדול, צער שהתלווה אליו בכל אשר הלך ולא הרפה ממנו.

גילוי היציאה לשליחות

והנה עכשיו נבחי יוסף לראות את עצתו העמוקה של הקב"ה, איך גלגל הכל להמליך אותו על ארץ מצרים ולהחיות עם רב. כאן הושלכתי לבית הסוהר ופתרתי חלומות, כאן הובלתי אל פרעה לפתור לו חלום, והנה עכשיו הומלכתי על ארץ מצרים ונעשה רעב בכל העולם, כעת מתחיל אני להבין את פתרון חלומי אשר חלמתי שהשמש ואחד עשר כוכבים משתחוים לי, שהרי עכשיו יצטרכו אחי לבוא אלי לשבור אוכל.

אמר יוסף הצדיק: "כי נשני אלוקים את כל עמלי" - לא הידיעות נשכחו ממני, לא שכחתי שהיו לי אחים, לא שכחתי את כל מה שעשוי לי. כי אם שכחתי את עמלי, רוצה לומר את כל המשא הכבד שנשאתי על לבי עד כה, אשר נבעו מכל אותם הרגשים איומים שהתלוו לאותן תלאות. זאת אומרת: כשהאדם מכיר את העובדא שיש לו שליחות מסוימת, שהוא ורק הוא יכולים לבצעו, ואזי הוא מבין שכל מה שנעשה היתה על פי גזירתו יתברך, ואע"פ שהוא רואה שזה כלל גם הפסד ברוחניות, וכמו שהיה אצל יוסף הצדיק שנלקח מבית אביו אל ערות הארץ ונתנסה בנסיון אשת פוטיפר, אין זה מוריד מהבנתו כלום. וכשמבין שכל מה שנעשה היתה על פי גזירתו יתברך למען קיום שליחותו בעולם, כל ההרגשים הקשים שלו נעלמים, שהרי הוא מבין מעתה שלא האחים גרמו לו ולא עבירותיו גרמו לו ושהקב"ה מעולם לא הזניח אותו, אלא הקב"ה הולך אותו והעמידו בניסיונות, הכל כדי להעלותו ולרוממו! מבהיל!

כל כך נתן לי עושר וכבוד

הנה הרד"ק כתב על הלשון "כי נשני אלוקים" - "כל כך נתן לי ה' עושר וכבוד, עד כי השכיחיני כל עמלי שהיה לי משמנכתי". פירושו של דבר: כשרואה האדם כמה טובה הקב"ה נותן לו, אזי הוא מתעורר לחשוב: לא יתכן שהקב"ה הזניחני כפי שסברתי עד כה, כי אם הזניחני, למה עכשיו הוא עושה לי טובה כל כך? למה הוא ממליך אותי על ארץ מצרים? אם הקב"ה מסייע בידי להקים בית ולהביא בנין לעולם, אין זה אלא שכל מה שעברתי, לא היה אלא כדי להעלותני מדרגה לדרגה עד שאגיע לתכלית.

הכרה זו מעלימה את כל הזעזועים הנפשיים אף על פי שנחרטו עמוק עמוק בנפשו, מפני שהאדם מבין שכך היה

הרגשותיו יהיו מאוד מבולבלים. ומעל כל זאת ירגיש האדם בכי רע מפני שירגיש שהקב"ה הזניח אותו. 'אם דבר כזה יכול לקרות לי' - יאמר לעצמו - 'אין זה אלא שעוונותי עלו רבו, עד שהקב"ה החליט להזיזני משני העולמות!'

שילוב ההרגשים הקשים

השילוב של כל ההרגשים הללו, הוא זה שמעורר בלב האדם צער עמוק מאוד, ובשפת אנשי המקצוע - כל זה נכנס תחת הגדרת השם "טראומה" [זעזוע נפשי]. ואין צריך להיות דוקא מי שאחיו מכרוהו, אלא כל המשלים הדומים לזה, בלולים הם מכל אותם הרגשים. הם מאבדים את אימונם באחרים, כי אם אדם פלוגי שעד כה הסתכלתי עליו ממטה למעלה יכול היה לעשות לי עוול כזה, לגנוב את כספי, לביישני ברבים, או לרמות אותי, אם כן הכל שקר וכזב ואי אפשר לתת אימון באף אחד בעולם. וכן

פלוני עשה זאת מפני שהוא מושחת מטבעו...

מתעוררים בלבם רגשות אשמה, כמו גם הרגשים קשים שהקב"ה הזניחם ומתערערים בהם יסודות האמונה - אין אוכל להאמין שהקב"ה טוב ומטיב, מה יש לו להקב"ה מזה שאני מתייסר כל כך?

לאחרונה שאל אותי יהודי אחד במר לבו, וכה אמר: 'יודע אני שחסר לי באמונה, יודע אני שאינו נכון מה שאומר עכשיו, אבל רצוני לדעת: הלא הקב"ה מקיים את כל התורה כולה, ובתורה כתוב לאמור "לא תנונן איש את עמיתו", אסור לצער את השני, מה יש לו להקב"ה מזה? אני מתייסר כל-כך...'. והרי מי שיש לו צער כזה שנכנס בגדר זעזוע נפשי, הוא צער גדול מאוד שאי אפשר לתאר, ומי שלא היתה לו כזאת, לא יוכל להבין זאת. זהו צער שאינו נותן מנוחת הנפש וגוזל את כל יישוב הדעת, עד שאי-אפשר לא ללמוד ולא להתפלל. 'מה יש לו להקב"ה מזה?'

יוסף הצדיק מלמדנו!

אכן יוסף הצדיק מלמדנו שהצער העמוק אינו נובע כלל מהתלאות עצמן, שהרי עם התלאות עצמן יוכלו בני אדם לחיות בשלום. דוגמא קטנה: לראובן יש תור קבוע מראש אצל הרופא ביום שני הבא. הודיע ראובן למעבידו שבימים שני הבא לא יוכל לבוא לעבודה, וכן ביטל כמה ענינים נחוצים מאוד, והכל כדי שיוכל ללכת אל הרופא. הוא נסע כמה שעות אל הרופא והנה מצא פתק קטן תלוי על דלתו: 'היום לא יוכל הרופא לקבל קהל ואתכם הסליחה'. משמבין ראובן שבזבז ארבעה שעות לחינם, מיד רוחו נופלת.

הצער אינו על זה שאבדו לו ארבע שעות. מה קרה? הרי לא קרה כלום! בסוף הכל יסתדר! הרי במילא חשב

"ויקרא יוסף את שם הבכור מנשה כי נשני אלוקים את כל עמלי ואת כל בית אבי". מבואר במפרשים שנשני הוא מלשון שכחה. יוסף הצדיק עבר תלאות קשות מאוד. האחים שנאוהו, השליכוהו לבור, ואחר כך מכרוהו כמה פעמים, וכך נתגלגל עד לבית פוטיפר, שם הסתגר עם בעלת הבית, והושלך לבית הסוהר. אח"כ הנה כאן הוא הגיע כבר אל המנוחה ואל הנחלה, וכבר הומלך על כל ארץ מצרים, ולא זו אף זו, הנה הוא זוכה להביא זרע לעולם. על כן דיבר בלשון הודיה אל הקב"ה ואמר שבכל הטובה הזאת, השכיח ממנו הקב"ה את כל התלאות שעברו עליו.

והנה לכאורה יש לשאול בלשון תמיהה: איך יתכן לשכוח צרות כאלו? תארו זאת בדמיונכם איך מרגיש אדם שקורעים אותו מאביו שאוהב אותו אהבת נפש, וממורים אותו לישמעאלים, ועכשיו הוא נמצא בודד בעולם שבו בידי רשעים אפלים... הא תינח אילו היה מודה על זה שבה קץ לצרותיו והתחיל לחיות חיי שלווה, אבל למה יאמר שנשכחו ממנו צרותיו? וכי יתכן שבאמת ישכח אותן? דברו נא עם מי שעבר עליו זעזוע נפשי מעין אלו, במיוחד בשנות הנערות, ותראו שאין הדבר נשכח מן הלב... עוד יש לשאול על לשונו "כי נשני אלוקים את כל עמלי ואת כל בית אבי", שמשמעו ששכח גם את כל מה שהיה עמו בבית אביו, וכי מעלה היא זו? הלא אדם ששכח את כל עברו, דבר זה מורה לכאורה על חסרון, לא על מעלה!

רגשות אשמה, מאין הם באים?

אכן בוודאי התורה מלמדת אותנו בזה יסודות גדולים ונכבדים, וכפי שנבאר: הנה כשהאדם עובר תלאות קשות, כמותן של יוסף הצדיק, הוא שמעכב אותו מלהתקדם. הלאה, הוא ההרגשים שמתלווים אל המציאות עצמה. המציאות היא אמנם שנקרע מאביו וששהה לבדו בין ערלים, אבל אם לא יתלוו לה הרגשים מרים, לא יהיה לו לאדם שום צער. וכפי שאפשר לראות מאותם הנוסעים על קברי צדיקים, שגם אם אין להם כל הנוחיות שיש להם בביתם, הם שמחים ומאושרים, וזאת מפני שרגשותיהם על שזכו להיות על קברות הצדיקים, כובשים את לבם ואינם נותנים להם להעלות הרגשים קשים.

מה שגורם לצער העמוק ומשאיר רושם לשנים הבאות, הם ההרגשים הקשים - 'אחיי שונאים אותי, לא אחד מהם, אלא כולם כאחד שונאים אותי שנאת מוות. עד כדי כך הם שונאים אותי, שעשו יד אחת להפילני לבור, ואחר כך למכור אותי לישמעאלים. למה? למה הם מתעללים בי? מה עשיתי להם שהם שונאים אותי כל כך?' הרגשים אלו קשים מאוד ומערערים את דעת האדם.

שכן כל עוד האדם מרגיש שהוא מקובל בעולם ושהעולם הוא טוב, יש לו ישוב הדעת, אבל ברגע שהאנשים הקרובים לו ביותר הפנו לו עורף, ולא זו בלבד, אלא גם החליטו להתנכל לו וליתול ממנו אפילו את הכתונת האהובה שלו, הרי זה מערער לגמרי את ישוב דעתו, וכן יאמר בלב: 'מעתה איני יכול לתת אימון (trust) בשום אדם בעולם!'

עוד זאת, בדרך כלל שוכן בו בלב האדם גם רגשות אשמה, וכה יאמר: 'בוודאי אני גרמתי לזה, כנראה מפני שאיני יודע איך להתנהג עם בני אדם ואיך להצליח בזה העולם, ולכן קורים לי תמיד דברים כאלה. ואולי בכלל הגעתי לידי כך מחמת העבירות שבידי, ושמא מפני שאני שלומיאל או מערער בנפשי...'. כך יאשים האדם את עצמו בין ברוחניות, בין בגשמיות, והוא עצמו לא יידע, כי

צריך להיות ואין זה קשור כלל לאחרים אע"פ שהם בעלי בחירה, וכל ההרגשים שהיו לו בתחילה מאבדים את תוקפם.

מה שנעשה אין להשיב

ומכאן אנו באים לענין נוסף שבין אדם לחבירו: מי שמתהלך עם כאב עמוק על חבירו שעשה לו עול גדול, כשישאלוהו מדוע לפי דעתו עשה לו פלוני את מה שעשה לו, יש ויענה: פלוני עשה זאת מפני שהוא מושחת מטבעו, יש ויענה: 'איני יודע למה פלוני עשה זאת ובאמת קשה לי להבין, שהרי ידיד קרוב היה לי ולמה ירצה לעולל לי כך', ויש ויענה: 'כפי הנראה סבור פלוני שהצדק עמו'.

על האדם הנפגע לדעת: תהיה תשובתך אשר תהיה, האמת היא שהקב"ה סיבב זאת שפלוני יעולל לך את מה שעולל לך, הקב"ה הוא זה שגרם לו לחשוב שהצדק עמו. הן באופן שאתה בעצמך מתפלל על התנהגותו של פלוני, הדבר פשוט ביותר שהדבר נעשה בגזירת שמים, אבל אפילו אם אתה משוכנע שהלה בחר ברע, **עליך לדעת שאין בחירתו קשורה אליך. עליך נגזר לעבור צער זה.** הרי לא שייך בעולם שמישהו יקח ממך ממונך, אם ראית שמישהו לקח ממך ממונך, אחת מהשינים, או שזה ממונן שאינו שייך לך, או שתקבל אותו בחזרה מצד אחר.

בני אדם נאחזים באותו צער ואינם רוצים לעזובו, אבל כשהאדם רואה לאחר מכן כמה טובות הקב"ה עושה עמו, עליו להבין מזה שהקב"ה לא עזב אותו מעולם, אלא סיבה מדויקת היתה לכל מה שעבר עליו, וכך יוכל לעזוב אותו צער ולהתחיל לחיות חיים שלווים ורגועים.

תורת ה' תמימה

בני אדם מתהלכים עם כאבים עמוקים. האדם אומר: איני מסוגל למחול לפלוני... שיהיה ברור, איני הולך למחול לו... אם תרצה, אסכים שלא לריב אתו, אבל למחול לו באמת אחרי שעשה לי את כל מה שעשה לי, לזאת איני מסוגל.

אכן הבה ונתבונן מצד אחר: תורת ה' מרפאת את הנפש יותר מכל, ואין לך דבר שמרפא את הנפש יותר ממי שלומד את תורת ה' ועל ידי כך מגיע למצב שאינו רוצה לנקום יותר בפלוני ואפילו לא לזכור עליו. אין מרגיש האדם שלבו מלא ברגשי כעס, שנאה ונקמה על בני אדם או על מוסדות ציבור? אם לא יצטרך האדם לסחוב את כל אלה, הלא כי אז יהיו חיינו טובים פי כמה וכמה. אין הוא תמים כל כך, הוא יודע היטב מה שפלוני עשה ועושה ויעשה, אבל אין הוא מחזיק שום טינה בלבו. הלא נפשו בריאה כל כך, הוא יכול לברך לשלום את כל מתפללי בית הכנסת, הוא יכול ללכת לשמחות, אין הוא צריך לחשוב כל פעם את מי הולך לפגוש שם.

שועתי אריך ותראני

אכן כן, התורה מרפאת את הנפש. וכפי שדוד המלך ע"ה אמר "ה' אלוקי שועתי אריך ותראני, ה' העלית משאול נפשי" - כשהאדם מתקרב אל הקב"ה, הקב"ה מרפא את נפשו עוד ועוד עד שהיא מתרפאת לגמרי, ויותר אין לו שום הרגשים קשים. אפילו אם איבדתי מיליון דולר, אין זה קשור כלל לפלוני, ואם אכיר בזה היטב, לא יחסר לי כלום גם אחרי הפסד גדול כזה, שהרי כל מה שמעיק על לבי לאחר הפסד כזה, הוא ההרגשים...

יש לך בן אדם שמתהלך כאוב: פלוני הרס לי את השידוך... הלא קיבלת שידוך יותר טוב מן הראשון, ואף אתה בעצמך מודה בזה, ואתה כבר מספר לכולם שזכית לראות עין בעין את השגחתו והפרטיות של הקב"ה, ואעפ"כ אתה כועס על פלוני מדוע הוציא עליך שם רע. צאו וראו כמה פעמים יש לו לאדם את כל מה שהוא צריך לעת עתה והאעפ"כ הוא זועם על פלוני שעשק אותו. שואלים אותו: מה אתה זועם עליו? הלא יש לך כל! והוא עונה: אמנם יש לי כל, אבל כואב לי מדוע פלוני עולל לי כך! אם יכיר האדם באמת שכל מה שנעשה לו היה מאת הקב"ה ואינו קשור כלל לפלוני, והראיה שהרי הקב"ה מטיב לו אתה ונותן לו את כל צרכו, יוכל למחוק את כל הצער שיש לו על פלוני, עד שתתראפא נפשו לגמרי.

לא אתם שלחתם אותי הנה!

זהו שאמר יוסף לאחיו מיד לאחר שהתגלה אליהם: ועתה אל תעצבו ואל יחר בעיניכם כי מכתם אתי הנה כי למחיה שלחני אליהם לפניכם. אין לכם מה להתעצב, שהרי מחקתי את כל הזעזוע הנפשי שהיה לי, וזאת על ידי שהגעתי להכרה שהכל נעשה על-ידי הקב"ה בחשבון מדויק כדי להחיות עם רב. כי זה שנתנים הרעב בקרב הארץ ועוד חמש שנים אשר אין חרש וקציר, וישלחני אליכם לפניכם לשום לכם שארית בארץ ולהחיות לכם לפליטה גדלה, ועתה לא אתם שלחתם אתי הנה כי האלקים וישימי לבא לפרעה ולאדון לכל ביתו ומשל בכל ארץ מצרים!"

במשנתו של הרה"ק רבי יחזקאל משינאווא זי"ע

(יום"ד דיליה ביום ו' שבת ה'תרנ"ט)

מעשה

אירע פעם שהרה"ק רבי יחזקאל שרגא משינאווא זי"ע"א היה חלוש מאוד ולא יכול היה לרדת ממיטתו. הגיע מוצאי שבת וכבר היה אז סוף זמן קידוש לבנה, התאמץ למעלה מכוחותיו כדי לרדת ממיטתו ויצא החוצה לקדש את הלבנה, וכיון שיצא החוצה, נתכסו השמים בעבים ונסתרה הלבנה. היתה לו לצדיק עגמת נפש מרובה - הן התאמץ כל כך כדי שלא להפסיד אמירת קידוש לבנה, והנה נמנע ממנו הדבר.

ביקשו מקורביו לדבר על לבו, ואמר לו שאין לו להיות בצער שהרי אנוס הוא ואנוס רחמנא פטריה. אולם הצדיק לא קיבל תנחומים וטען שלא לעולם יוכל האדם להפטר בטענת אנוס, שהרי אפשר שהוא עצמו גרם לאנוס זה שיבוא.

והביא ראיה ממה דאיתא במסכת ברכות (א.ה.): "רבי אלעזר חלש, על לגביה רבי יוחנן. חזא דהוה קא גני בבית אפל (ראה שהוא שוכב בבית חשוך), גלייה לדרעיה ונפל נהורא (גילה רבי יוחנן את זרועו ונפל אור בבית). חזייה דהוה קא בכי רבי אלעזר (ראה שרבי אלעזר בוכה). אמר ליה: "אמאי קא בכית (מדוע אתה בוכה)? אי משום תורה דלא אפשת (אם משום שלא הרבית בתורה כפי שאיפתך) - שנינו: אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים! ואי משום מזוני (שאתה מרגיש שהיה לך חוסר שפע ושמא עוונותיך גרמו) - לא כל אדם זוכה לשתי שלחנות! ואי משום בני - דין גרמא דעשיראה ביר". אמר ליה: "להאי שופרא דבלי בעפרא קא בכינא" (על יפוי זה של רבי יוחנן שהיה משפירי קרנת דירושלים שיתבלה בעפר - אני בוכה). אמר ליה: "על דא, ודאי קא בכית (על זה בוודאי צריך לבכות), ובכו תרוייהו" (ובכו שניהם).

ביאר הרה"ק משינאווא: הן לא יתכן שהם בכו כפשוטו על היופי החיצוני שיתבלה בעפר, שהרי דבר זה מסדר העולם הוא שלאחר מאה ועשרים עוברים לעולם שכולו טוב, ואין שייך לבכות על זה. אלא ודאי שהוא בא כהמשך לתשובת רבי יוחנן.

בתחילה אמר לו רבי יוחנן: אם משום שאתה חושב שלא ניצלת את זמנך כפי שאיפותיך ללימוד התורה, הלא שנינו אחד המרבה ואחד הממעיט, פירוש - לא כל אחד זוכה להיות מרבה, אלא יש מי שאנוס בדבר, ובלבד שיכוון לבו לשמים. על זה השיב לו רבי אלעזר שאין הוא מאותם שנגזר עליהם מן השמים להיות מן הממעיטים, אלא אפשר שהוא מאותם שנגזר עליהם להיות מן המרבים, אלא לפי שהרפה והזניח בתחילה, נערמו עליו אונסים בסוף ומנעו אותו מלהרבות בלימוד התורה, והרי זה מעין תחילתו בפעשה וסופו באונס.

סוף מעשה אצל הרה"ק משינאווא היה, שמיד לאחר אמירת דברי תורה אלו, נתפזרו העננים והיתה אז שמחה גדולה שאפשר לקדש את הלבנה. ואז קרא הצדיק בקול: "טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו..."

הבנה למעשה

הנה ממעשה זה יכולים אנו ללמוד שני יסודות.

היסוד הראשון הוא שלפעמים האדם עצמו אשם במה שנאנס, וכפי שאמרו הקדמונים שמפני זה זקוק השוגג לכפרה, מפני שאם אנה האלוקים לידו, ללא ספק לא היה נזהר האדם דיו בדברים הדומים לאלה. היסוד השני הוא מה שרואים בסוף המעשה, כי הנה לאו מופת ככל מופתי הצדיקים נעשתה כאן (כפי הידוע שהצדיקים יכלו לפעול בכוח קדושתם לפזר את העננים, כי הטבע היה משובעבד אליהם), אלא כיון שעשה הצדיק חשבון בנפשו, באמרו שמא אין לי לבנה מפני שהתעצלתי עד כה לקדש את הלבנה, ואע"פ שאנוס אני עתה, אני גרמתי לי לאנוס זה, מיד נסתלק האנוס. ומזה יוכלו ללמוד גם הנמנה על אנשים כערכנו, שאם יראה שהוא אנוס בקיום המצוה, ויעשה חשבון בנפשו לראות היכן הוא נמצא בעולמו, יעזור לו הקב"ה ויוכל לקיימה. וכפי שרואים זאת בחוש, שמי שרוצה לקיים את המצוה ורואה שהיא בורחת ממנו, אם יעצור ויתבונן כי היא בורחת ממנו, מפני שלא התאמצת מספיק, תזדמן לו אותה מצוה מצד אחר!

הנרות הללו קודש הם!

בעומדינו בימי האורה, ימים בהם עשה הש"ת ניסים לעמו ישראל, וכבימים ההם - בזמן הזה.

33 שיעורים נפלאים ובהירים בענייני המועד והזמן, יקנו בקרבך מבט אחר לגמרי על ימי החג, מצוותיו ומנהגיו, ומה עלינו לפעול בימים האלו.

טלפון ישיר שעי"י קול הלשון: 073295 1337

לגישה ישירה למקיימת לחינוך הקישו בכניסתכם למערכת * ואח"כ מספר הקוויב: 11177 ובחירו שיעור רצוי

קול הבינני ☎ א"א - 072.257726 ארה"ב - 718.686.8300 ברטיגה - 0204.586.2115 ברנדיה - 03.300.0223

לרזומות והצעות שיעור, וכן לקבלת השיעור דבר יום ביומו, ניתן לפנות ישרית למכון 'בינני' בדוא"ר info@machonhavineini.com או 0204.586.2115

600 גליונות

נתרמו ע"י ידידנו הר"ר משה מילר שליט"א

לרגל שמחת הולדת הבן בשעטו"מ

ה'ר שיזכו לראות רוב נחת דקדושה מתוך הרחבה והרווחה!

800 גליונות

נתרמו ע"י ידידנו הר"ר אשר אליעזר זלצמן שליט"א

לרגל שמחת אירוסיו בנו החתן הבחור המופלג ה"ה יעקב הי"ו

עב"ג בת ידידנו הר"ר חיים וינר שליט"א

ה'ר שיזכו לבנות בית נאמן לה' ולתרותו מתוך אמונה ובטחון!

1000 גליונות

נדבת ידידנו הר"ר משה שפירא שליט"א

לע"נ זקנו הגה"ח רבי מאיר לייב ז"ל בן הרה"ח רבי שמעון זיידיל שפירא ז"ל

נלב"ג ע"ו' טבת תשפ"ב ת.נ.צ.ב.ה.